

ልዩ ጥንቅር

ምሥራቅ ወለጋ

የአማራው ሕዝብ ዕልቂት በአንድ ዘር ላይ የተነጣጠረ ጥቃት

አርዮን

የጉሣ ግጭትና የሕዝብ ዕልቂት፣ ዛሬ ዛሬ፣ ጆርሶችን፣ እንዲያም ሲል ዓይኖችን እየሰመደው መጣና እንደ ለላው ጊዜ ብዙም የሚሰቀጥጥና የሚዘገገን ወሬ አይደለም። ዛሬ ከአሰገዘት ጊዜ ላይ የደረሰው ባላት ግሥር ግሥር የሆነው፣ የአርባ ጉጉ፣ የአርባ፣ የአደባባይ ኢየሱስን፣ የጊደኔንና የጉጂን፣ ወዘተ፣ ግጭትና ዕልቂት እየሰማንና እያየን ነው። የመከራ ጊዜ ረዥም ነው ይባላል። ግን ደግሞ ከዚያም በላይ ግሥር ግሥር ግሥር ራሱ አጭር ጊዜ አይደለም። የኢትዮጵያ ሕዝብ ከግጭትና ከዕልቂት፣ ከሰደትና ከፍርሃት ጋር መኖሩን በግዳ እየተላመደው ነው ማለት ይቻላል። ዛሬ ኢትዮጵያ ላይ ለላው ተርቶ ለሰልፍ የወጣን ተማሪ፣ ለምርጫ የተገኘ ሕዝብ፣ በጥይት መደብደብና በሰምብ መጨፍጨፍ አዳሪ ነገር እየሆነ አይደለም። ግጭትና ዕልቂትን ሁሉም ከልጅ እስከ አዋቂ እየቀመሰው ነው። «ግጭት ይለመዳል? ዕልቂት ይለመዳል?» ብሎ መጠየቅ ሊነገር ነው። ሁቁ ግን ከግጭትና ከዕልቂት ጋር እየኖርን ነው። ቡሬ ላይ በተሞላባቸው ጥቂት ቀናት የተረዱት ይህንን ሁኔታ ነው።

ብዙው ሰው እንዲሁ በተለምዶና ለአፋ ብቻ ካልሆነ በስተቀር ዛሬ «ግጭትን ማን ፈጠረው? ግድያውን ማን ፈጸመው?» ብሎ መጠየቅን ትቷል። የትም ይሁን የት፣ በጉሣዎች መካከል የሚተጠጠረው ሽኩትና ግጭት በእነማን ፍላጎትና በእነማን ግሬት እንደሚካሄድ ልቡ ያውቀዋል። ለሰልፍ የሚወጡ ልጆች፣ ለምርጫና ለመብት ጥያቄ የሚነሳው ሕዝብ በእነማን ታጣቂዎች፣ በእነማን ጠበንጃና ጥይት እንደሚወድቅ ሁሉም ያውቃል።

በዚህ ምክንያት፣ የዛሬውን የአገራችንን ሁኔታ በውል ለምታውቁ አንባብያን ሁሉ በዚህ ልዩ ጥንቅር ውስጥ የምናተርጎላችሁ ታሪክ ምን ያህል አዳሪ ለሆንባችሁ እንደሚችል አናውቅም። ብቻ በዚያም ቤት በዚህ፣ አንድ ነገር ማረጋገጥ ይቻላል። በምሥራቅ ወለጋ በአንድ ዘር ላይ ተነጣጥሮ የተካሄደውን የጭፍጨፋና የዕልቂት ታሪክ ሲታነበቡ ከግጭትና ከሕጠቃላይ እምነት ውጭ የዚህ ጭፍጨፋና ዕልቂት ባለቤት፣ እጅ ከፍንጅ ሲያዝ ታዩታላችሁ። ከዕልቂቱና ከሰቆቃው ተርፎ ጉጃም ውስጥ፣ ቡሬ ከሚባል ከተማ ላይ የሰፈረው የጉጃምና የጉንደር፣ የሸዋና የውሎ አማራ በአንባውና በደሙ ይኖራል። ስሙት።

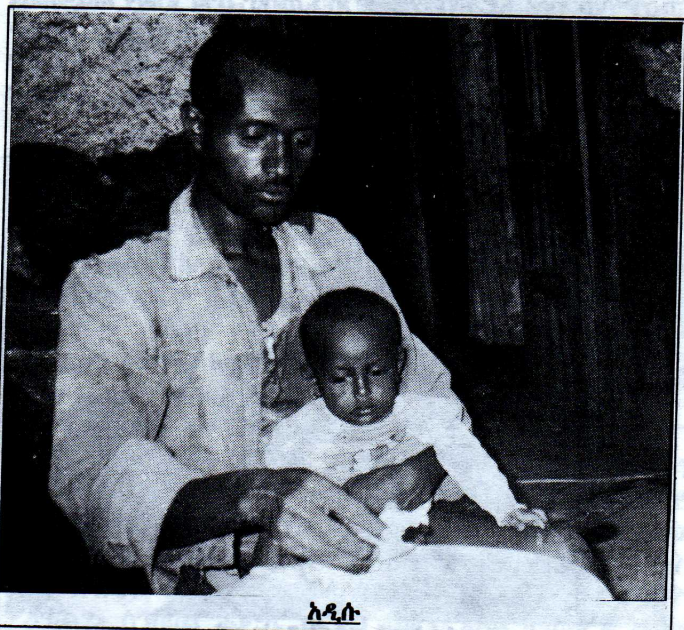
ቡሬ ሠፈራ ጣቢያ

መጋቢት 15 ቀን፣ ሐሙስ፣ ከማርቆስ ተነሰ፣ 10 ሰዓት ገደማ ቡሬ ደረሰሁ። ጸዘን ከአንድ ቦታ አስተምጫ ወዲያው ወደከተማ ወጣሁ። ብቻን ሆነ። ቡሬን ብዙ አላውቃትም። የከተማው ዋና መንገድ ቡሬን ለሁለት ገምጧት ያልፋል። አብዛኛው የከተማው ክፍል ከመንገድ በላይ ዳገታማውን ሥፍራ ይዟል። ቀሪው ከተማ ከመንገዱ በታች ቁልቁል ከሚታይ ረባዓ ቦታ ላይ ይኖራል።

«ሠፈራዎቹ የት ነው ያሉት?» ብዬ መጠየቅ አላሳራለንም። ከአውራው ጉዳና ዳር ቆሜ ሳማትር ከወደ ረባዳው የከተማው

ክፍል፣ በብዙ ሁኔታ ተመሳሳይ የሆኑ ሰዎች አንዲት መንገድ ይዘው ሲመለሱ አየሁ። ወደ መሐል ከተማው ይመጣሉ። በዚያው መንገድ ወደመጡበት ይመለሳሉ። ሕፃናት ልጆች ያዘሉ እናቶች፣ ሕፃናት ልጆችን የተሸከሙ ወይም እጆቻቸውን ይዘው የሚገቡት አባቶች፣ ዕድሜያቸው የገፋ ባልቴቶችና ሽማግሌዎች በዚያ መንገድ ይመለሳሉ። «እነዚህ ሠፈራዎች ናቸው» አልሁ። ጊዜው እየመሸ ነበርና አንዱን ቀረብ ብዬ ለማነጋገር ወሰንሁ። አንድ ሕፃን ደረቱ ላይ አቅፎ የያዘ ጉልማሳ አየሁና ሄድሁ።

- * ጠጋ ብዬ «ሠፈራ መሰል ሽኝ፣» አልሁት።
- «አምን ሠፈራ ሆነ?» አለኝ።
- * «ምን ፍለጋ ቆመሃል?»
- «ሥራ የሠራሁለት ሰው ነበረ። ገዝብ እዚህ ድረስ አመጣልሃለሁ ብሎኝ እሱን እየጠበቅሁ ነው።»
- * «መሸቷል። ከእንግዲህ ይመጣልሃል?»
- «እሱስ መሸቷል። ከእንግዲህ እንኳን አይመጣም። የሰው ነገር።» አለና ለመሄድ ፊቱን አዞረ።

አዲሱ

* ቶሎ ብዬ «ወደዚህ እንሂድና እህል እንቅመስ» አልሁት። አንገቱን ሰበር አድርጎ «አሺ» አለ። አጠገባችን ከምትገኝ ጠላ ቤት ገባን። ምግብም አለ። እንጆራ በወጥ፣ ከጠላ ጋር ቀረብልንና በላን። ጠጣን። እየመሸ ስለሆነ ሰውየው ወደ ሠፈራ ጣቢያው ለመመለስ ልቡ ቆሟል። በዚህ ሁኔታ ውስጥ።

- * «ይኸ ሕገን የአገተ ልጅ ነው?» አልሁት።
- ⊖ «አሁንም። የኔ ነው እንጂ።»
- * «እናቱስ?»
- ⊖ «እናቱንም በጥይት ገደሉብኝ።»
- * «ሴቷን ልጅ?»
- ⊖ «አዋን። ምን ምርጫ አለ። ሴቱን፣ ሕግጉን፣ ሽማግሌውንና ባልቴቱን አይደል የፈጸት። መቸ መረጠ። እና ይኸው ጨቅላ ልጅ ታቅፌ ቀረሁ።» እያለ ሕገጉን እንደታቀፈ ለመገላት ሽመሉን ከጉት ሳበ።
- * «ሰንት ዓመቱ ነው?»
- ⊖ የልጁን ዓይን እያየ «ቀረብህ? ሁለት ዓመቱ ነው። እናቱ ጥላው ስትሞት ጊዜ ቀረብህ አልሁት» እያለኝ ከቤት ወጣን። ከመለያየታችን በፊት ስለ ሠፈራው ጠየቅሁት።
- * «የሠፈራው ቦታ ከዚህ ይርቃል?»
- ⊖ አቅጣጫውን በአገጩ እያመለከተ «አረ እዚህ ነው ቅርብ አይደል?» አለኝ።
- * «እናንተ እንደልብ እየወጣችሁና እየገባችሁ መሰለኝ። ሌላስ ሰው መግባትና መውጣት ይችላል?»
- ⊖ «ምን ችግር አለብህ ይኸው እንደሚያዩት አኛም ስንመለስ እንወላለን። ሌላውም ሰው ከልካይ የለውም። ይመጣል። ይህላል።» አለኝ። «ደህና አደር» ተብብለን ተለያየን። በሁለት እጅ ቀረብህን ደረቱ ላይ ጥብቅ አድርጎ ይዞ በቁልፋለቱ ደፋ ደፋ እያለ ሂደ።

ሠፈራው ቅርብ ነው። «ለላውም ሰው ከልካይ የለውም። ይመጣል። ይህላል።» ለነገው ሥራዬ ጥሩ ዜና ነበር። የካቲት 16 እና 17 ሁለት፣ ግን አጫጭር ቀናት ነበሩ። በእርግጥ አዳሪ «ለላውም ሰው ከልካይ የለውም። ይህላል። ይመጣል» ሲል የነገረኝ ከልቤ አልጠፋም። በሆንም ሠፈራ ጣቢያውን በሩቁ መቃቸት፣ ቀስ በቀስ መቅረብና ገቢቱ መመልከት አስፈላጊ ነበር። 14,000 ሠፈራዎች እንደያዙ የሚገመቱት አረንጓዴ ድንኳኖች በሩቁ ለሚመለከታቸው ረድፍ ጠብቆ የበቀለ ቁጥቋጠ ይመስላሉ። ከእነዚህ ድንኳኖች ውስጥ ለመግባት ጭንቅላት ከጉልበት መታጠፍ አለዚያም መንክርኩስ ያስፈልጋል። ከውጭ የቆመው ሕዝብ ሲታይ ድንኳኖች ውስጥ ሰው የቀረ አይመስልም። ድንኳን ውስጥ ሲገባ ደግሞ መረማመጃ ቀርቶ ጠጠር መጣያ ቦታ የለም። ዓይን ተወርወሮ ማየት እስከሚችልበት ርቀት ድረስ ሰው አንዱ በአንዱ ላይ ተገብሮ ተኝቷል። ድንኳን ውስጥ ያሉት፣ ሁሉም ማለት ይቻላል፣ ሕገጉና ደካማ አረጋውያን ናቸው። ሁኔታው ይህ ነው።

ሰፈራዎቹ በድንኳን ውስጥ

አዩኝ አላዩኝ ብሎ ጥቂት ፎቶግራፎች ማገላት ይቻል ይሆናል። ሰዎቹን መራርጠ ተስማሚ ቦታ ይዞ ለመነጋገር ግን ሁኔታው አይፈቅድም። በዚህ ቦታ የሚገኙ ሁሉም ሰፈራዎች ብቻ ሳይሆኑ «ሠራተኞችም» ይኖራሉ። ስለዚህ ከሰፈራዎቹ ውስጥ ቀስ ብሎ ሰው

ማፍራት፣ በሰው ርዳታ ምሥራቅ ወለጋ ላይ የደረሰባቸውን ችግር መግለጥ የሚችሉ ሰዎችን ማግኘትና አመቺ ቦታ ይዞ ማነጋገር አስፈላጊ ነበር። ይኸ፣ ይኸ ጊዜውን በላው።

ዛሬ ሁኔታዎች ተብብሰው ወይም ተሻሽለው ለሆነ ይችላል። አላውቅም። በወቅቱ ግን ከሠፈራው ጣቢያ በየዕለቱ ሁለትና ሦስት ራሃ ይወጣ ነበር። የሚሞቱት ሕጻናት ናቸው። ቡሬ እንኳን እንግዳ ልታስተናግድበት ለራሷም የምትጠጣው ውሃ የላትም። ለሠፈራዎቹ ውሃ በቡቴ እየመጣ ሲከፋፈል አይቻለም። የሠፈራው ጣቢያ የመጻጻጃ ሁኔታ ለወረርሽኝና ለበሽታ መቀስቀስ በሚያመች ሁኔታ የትም ነው። ያስፈራል። በዚህ ላይ የአማራን ትምህርት ለመዋጋት የቆሙት የክልል ሦስት ባለሥልጣናት ለአዝዚህ ከወለጋ ተቀጥተው ጉጃም ለገቡት መከረኞች የሚራራ ልብ ያላቸው አይመስልም። ዘግይተው እየመጡ ለአሉት የወለጋ ተፈናቃዮች ዕርዳታ እንደደረሱ አይሰጥም። «እናንተማ ከጠቀቻችሁንና እህላችሁን ስትሸጡ ቆይታችሁ የመጣችሁ ስለሆነ ለእናንተ ዕርዳታ አንሰጥም» እያሉ እንደሚጨከባቸው ስደተኞቹ ያስረዳሉ።

ለሰፈራዎቹ ውሃ ከቡቴ ሲታደል

የተዋለባቸውን ግፍ ይናገራሉ

እነዚህ ምሥራቅ ወለጋ ላይ ከተፈጸሙባቸው ዕልቂት ተርፈው ዛሬ ቡሬ ሠፈራ ጣቢያ የሚገኙት የአማራ ተወላጆች ወደ ወለጋ የሄዱ በተለያዩ ጊዜ መሆኑን ይናገራሉ። በአጠቃላይ ግን «በደርግ ዘመንና ከኢሕአዴግ በኋላ» ብሎ በሁለት ጊዜያቶች መከፈል ይቻላል። በእነዚህ በሁለት የተለያዩ ጊዜያቶች ወለጋ የገቡት ገጠሞች የእርሻ መሬት ያገኙበት ሁኔታም ይለያያል። ይሁን እንጂ ዛሬ በሁሉም ላይ የደረሰው ሰቆቃ አንድና ተመሳሳይ ነው። በመሆኑም በዚያ መከራ ውስጥ ያለፉት ሁሉ ስለደረሰባቸው ችግር የሚናገሩት ከመርሳትና ከማስታወስ ወይም ጥቃቅን የአጋጣሚና የአገልግሎት ልዩነት ከልሆነ በስተቀር፣ የሁሉም ታሪክ አንድ ዓይነት ነው። በዚህ ምክንያት አጠቃላይ ችግሩን በተመለከተ ከአነጋገርጋቸው ብዙ አርሶ አደሮች ውስጥ ሁለቱ ብቻ፣ አንዱ በደርግ ዘመን ለላው ከኢሕአዴግ በኋላ ወለጋ የገቡ አርሶ አደሮች የተናገሩት ከዚህ ቀጥሎ ቀርቧል።

በርይሁን አያሌው

«አገሬ ወሎ ነው። ወደ ወለጋ የሄድሁት በ1976 ዓ.ም. ነው። በ1976 ዓ.ም. መሬቱ ጫካ ነበር። መንግሥት ግቡ አለን። ገባንበት። ስንገባ ምንም አልከፈልንም። ካርኒ ቆርጠን እንገብር ጀመር። መሬቱ የመንግሥት ነው። በ76 ችግር አልነበረም።

«ችግሩ የመጣ አሁን ነው፤ ኢሕአዴግ ከገባ በኋላ። በድንበር እንከሰሳለን። ስንከሰስ ቀበሌ የአኛን ማመልከቻ ከሰር የአገሱን ከላይ ያደርገዋል። ቀበሌ ጨቅን ብለን ወረዳ ስንሂድ ፖሊስ ጣቢያ እየወሰዱ ያስሩናል። ቀበሌውና ፖሊስ ጣቢያው እስከ ወረዳ ፍርድ ቤት ድረስ ለእናንተ ወሎዎች! እናንተ ቋሪቶች! እናንተ ጉጃሞች! በእኛ መሬት ማን ተከራካሪና ተሟጋች አደረጋችሁ? የዕለቱን ብቻ ብሎ። እኛ አገር ባፈራችሁት ሀብት ማዘዝ አትችሉም። የዕለቱን እየጠገኑት ተቀመጡ። ከእንግዲህ ወዲያ ማን ያስቀምጣችኋል?» ይሉናል። እኛም «ልጅ ሆነን መጥተን እዚህ አደገን። እዚህ ተወልዶ ያገባ

ጥልቷል። እየተዛመደን ነው። መንግሥት የሰጠንን መሬት ለቅቀን ወደት እንሄዳለን? ደግሞ በገዛ ሀብታችን እንዴት እንደዚህ ይሉናል? እያልን ቆየን። እውነት አልመሰለንም ቆየን።

«ወደጎላ ነገር አመጡ። ስንከራከር ያስሩናል። ንገዘብ እየከፈልን እንወጣለን። አሁን ሌሊት ሌሊት ስርቆት ተጀመረ። የሌሊት ሌባ ድርም የቆየ ነው ብለን ከብቶቻችንን ስንጠብቅ ፖሊስና ምክር ቤት ከላይ መጥተው መሣሪያ ግዙ አሉን። መሣሪያ ገዝተን <አስመዝግቡ> ሲሉን በሕጋዊ መንገድ አስመዝገብን። ከዚያ <እናንተ በእኛ አገር መሣሪያ ልትይዙ አይገባችሁም> ብለው፣ ሕግ አስመሰለው ገፍሬው እዚያው በእኛ ጎደኞች ለወረሞዎች አሰታጠቋቸው።

ብርይሁን

«ከብቶቻችን ሌሊት ሌሊት ይሰረቁ ጀመር። ወደጎላ ቀን ቀን መዘረፍ ተጀመረ። <ከብታችንን ለምን ትወስዳለችሁ?> በንል እረኞችን ገደለብን። ምን እናድርግ እያልን ሳለን እንደገና <ተረጋጉ> አሉን። <መሣሪያ ግዙና ሀብታችሁን ጠብቁ። ከእንግዲህ ነገር የለም። የንብረታችሁ ጌታ ናችሁ> ሲሉን መልስን መሣሪያ ገዛን። ተእክሎ አገር፣ የነሱን መሣሪያ ነው የገዛን። <አስመዝግቡ> አሉን። አስመዝገብን። አሁንም ሁለተኛ ገፈፋን። <ከብቶቻችንን ከተውልን ደግ ነው> ብለን ዝም ብለን ተቀመጥን። ሕጉንም ከላይ እንዳልሆነ አይተነጥል። <አቸንሬውናል። ተቸንሬናል> ብለን ተቀመጥን። እንዲያ ተቀምጠን እያለን ባለሥልጣናች መጥተው <እናንተ ከእንግዲህ ያለባችሁ ወደ ክልል ሦስት መግባት ነው። መግቢያችሁ ደረሰ። ሀብትም ከዚህ ይዛችሁ አትሂዱም። ዐመላችሁን አሳምራችሁ ሹለኩ። ካልሸለካችሁ ሕይወታችሁ ይጠፋል> አሉን። መንግሥት እንዲህ ያደርግ አልመሰለንም። አሁን ከብቶቻችንን ቀን ቀን ይዘርፉን ጀመር። ለመከላከልም አቅም አጣን። መሣሪያችንን ተገፍፈናል። ከዚያ በጎላ <ተገቡ> አሉን። በቃ! የሚገድሉትን ገደሉ። ገደሉ። ገደሉ።

ፖሊሲው አማራን ማስወጣት ብቻ ሳይሆን አማራ እንዳይገገም ይከለክላል።
ባለው የጉሣ ፖሊሲ መሠረት በአሁኑ ጊዜ የአማራውን ተወላጅ እየጨፈጨፉና እያሳደዱ ከወለጋ ማስወጣት ብቻ ሳይሆን ወደ ወለጋም እንዳይገገ እንዳይተደረገ ነው። ከአንድ ወር በፊት ወለጋ ይኖሩ ከነበሩ አማራዎች ውስጥ ዘመድ ጠይቀው ለመመለስ ጉጃም መጥተው ነበር። የካቲት 14 ቀን 1993 ወደነበሩበት (ወለጋ) ለመመለስ በሦስት መለስተኛ አውቶቶች ተሳፍረው ሄዱ። ኪራም ላይ ሲደርሱ 10 የሚሆኑ የኦሮሞ ፖሊሶች አትሂዱም ብለው መሰሰቸው።
ይሁን እንጂ ከሦስቱ አውቶቶች አንዱ፣ የሠላዳው ቁጥር 3-13316 የሆነውና አቶ ተሻለ ግለሰብ በተባለው ሽፌር የሚነዳው በአጋጣሚ አልፎ ሄደ። ሁለቱ የሠላዳ ቁጥር 3-39522 በአቶ ቴዎድሮስ ዘርዳይ የሚነዳውና አቶ አምሳሉ ወርቅነህ የሚያሸከረከሩት የሠላዳ ቁጥር 3-13282 አቶቶች ለዎችን እንደ ጫኑ ተመልሰዋል። ቤተሰቦቻቸው ወለጋ፣ እነሱ ክልል ሦስት።

«ይህ የሆነው ኅዳር 21 ቀን ነው። ወረዳው በፊት መጥቶ ፈተሽ። ከዚያ ሠራዊት መጣ። ከየት እንደመጣ አናውቅም። የታጠቁ

ናቸው። <እቤትህ እንዳትቀር> እያሉ ገጠውን ጨምረው እነሱ ከፊት ከፊት ገጠው ከጎላ ሆነው ሕዝቡን ጨፈጨፉት። አጠፉት። ከምት የተረፈውን ወደ እስር ቤት ወሰዱት። ከዚያ እየሸለከን ሀር ከሚባል የመስመር ቦታ ላይ ተሰበሰብን። ዳኞች ናቸው የተባሉ መጡና ሰበሰቡን። ያልተነኩትን ቀበሌዎች እየደበደቡ ከእኛ ዘንድ አመጧቸው። እዚያ ታከተን ቆየን። ሕግናት በረሃብ እየተሰቃዩ ሞቱ። ደካሞች ሞቱ። ትንሽ አቅም ያለው እየሸለከ ከዚህ ደረሰን።

«ከ15 ያላነሱ የቀንድ ከብቶች፣ 12 ፍየሎች፣ አንድ አሀድ ዝርጅ። እኩሊታው እዚያው ቀረ። እኩሊታው ዐባይን እስከገሻገር ድረስ ዝርፊያው አላቆመም ዝርፍ ወሰዷቸው። አሁሉ ሁሉ እዚያው ቀረ። መሣሪያ ዝረጅ። ወሰዱት። ስድስት ልጆች አሉን። ሁሉንም ይገጥሙ ማቻሉ።»

ዓለሙ መኩንን

«ከጉንደር በ1990 ነው ወደ ወለጋ የሄድሁ። መርጃ ጂረኛ ቀበሌ እናር ነበር። መንግሥት <መሬት ባለበት ሠርተህ ብላ> የሚል መሰሉን ነበር። መጀመሪያ ስንደርስ ለመመዝገቢያ ሁለትም ሦስት መቶ የክፈልን አለን። ያን ካስከፈሉን በጎላ ለባለመሬት ያስተላልፋናል። ባለመሬቱ መሬት ሰጥቼሃለሁ ይልና እንደ መሬቱ መጠን ሁለትም፣ ሦስትም ሺ ብር ይቀበላል። ከዚያ መሬት ይዘን እናርሳለን። ቀደም ብለው የሄዱት ተመርተናል ይላሉ።

«መሬት ከሰጡን በጎላ ንገዘቡ ሲያልቅ ለመከሰስ ይነሳሉ። ከገበሬ ማኅበር የክስ ደብዳቤ ያመጣሉ። አከብረን መልስ ይዘን እንቀርባለን። <አልተስተካከለም> ብሎ ኪሣራ ይቆርጥብናል። የምና ቀርበው መልስ አይታይም። እንታሰራለን። <ዋስ ጥሩ እንባላለን።> አማራ መሬት ስለሌለው ዋስ አይሆንም። ሌሎችን በሺ ብር እየገዛን ዋስ እንጠራለን። <ከሣምንት በጎላ ቅረቡ> ይሉናል። እንቀርባለን። ዋሳችን <ዋስትናን አውርጃለሁ ይላል>፣ ሺ ብር የከፈለው ዋስ። ታሰሩ እንባላለን። ሌላ ሺ ብር ከፍለን ዋስ እንጠራለን።

«በዚህ ስንግረር፣ ስንግረር በጎላ ስርቆት ተጀመረ። ስርቆት ይጣል እንጂ ዘረፋ ነው። ከግንቦት እስከ ሐምሌ 1992 ዘረፋው ቀጥሏል። ሐምሌ 7 ቀን በሬ ተሰረ ቀና እሪ ተባለ። ተሰበሰብን። <ምን እናድርግ? ምን ይሻላል?> ተባባልን። ይህን ሁሉ የሚሠራን የገጠሬ ማኅበር ሊቀመንበር ወይም ፀሐፊው ነው። ታጣቂዎች ናቸው። በሬአችንን እናስመልስ ብለን ከፀሐፊው ዘንድ ሄድን። ፀሐፊው ደረጀ መለስ ይባላል። እየሄድን ሳለ የአየላ አዲኛ ቤት ተዘረፈ። <አ! አ!> ተባለ። የሄድነውም ተመልሰን መጣን። ከላይና ከታች ያለው ሰው ተሰባሰበ። እንደ አጋጣሚ ተኩስ ተተኮሰና ሁለት ሰው ቆሰለ። ይህ የተፈጸመው ሐምሌ 8 ቀን ነበር። ሐምሌ 10 ቀን <የበላይ አካል ነን> ብለው መጡ። ይህን ሁሉ የሚሠራን የበላይ አካል እየተሰኘ ነው። ይህን የሠራን የመንግሥት አካል ነው። ገጠው አይደለም። ልንመኸላትም አቅቶናል። <እኛ እንግዲህ ይህን መንግሥት ብለን እንዴት መቀመጥ እንችላለን? ዳኝነትን እንዴት አለ ማለት ይቻላል?> ስንባባል ሐምሌ 19 ቀን የበላይ አካል ተወካዮች መጡ ተባለ። ትክክለኛ ዳኞች ናቸው ሲባል ጊዜ ገጠው ተሰበሰበ። ከከፍለ ሀገር፣ ከፖሊስ፣ ከገበሬ ማኅበር የመጡ ናቸው።

ዓለሙ መኩንን

«የወረሞ ገጠሬዎች ሣር አጨዱ ደን ጨፈጨፉ ይሏችኋል» አሉን። <መሬት ሰጡን። እረሱት። እንጨቱን ቁረጡት። ሣርን እጨዱት አሉን። አረሰን። አጨድን። ቆረጥን። ይኸ ምን ጥፋት ሆኖ ይታያል?>

አልን። <የአቶ ጥፋት ነው ብላችሁ አመኑ> ተባለን። <እረሱ ባልተባልን እንጂ ይህ እንደት አድርጉ ጥፋት ይሆንበናል> ብለን ብዙ ተጨቃጨቅን። <አሁን እናንተ ጥፋታችሁን በትክክል ካላመናችሁ፣ ጥፋተኛ ነን ካላላችሁ የወረደው ክልል እናንተን ሊቀጠላችሁ አይችልም> አሉን። እንዲህ ከሆነም ምን እናደርጋለን? <በደለኛ በደለኛ ወታደር በደለኛ፣ ግን ቢሆን ባላገር ይከሰስ ከትባለ፣ ይህ በደል ከእኛ ከሆነ ሳሩንም አጭደንዎል እንጨቱንም ቆርጠንዎል። ያው ለእንጀራ ብለን ነው አልናቸው። ይህ ጥፋት ነው ከተባለ ተቀብለንዎል አልን። ወረሰዎቻችንም ጥፋታችንን ብለው አመኑ።

«ከእንግዲህ ተሰምዎታችሁ ነሩ ተብለን ሽማግሌዎች ከወረሰዎም ከአማራም ተመረጡ። የጠፋው ሁሉ በቅንጅት እንዲመለስ ተባለ። <አገሪቱ ኢትዮጵያ የሁሉም የጋራ ናት። የወረሰዎም የአማራም ብቻ አይደለችም። አገሩ የጋራችን ነው። እኛም የሁላችሁም ጻፎች ነን> አሉን። ሽማግሌዎቹ ለደከሙ ሪፖርት ሲተላለፍ ቆየ። እኛ ቋንቋውን አናውቀውም። ይህ ሲሆን ብዙ ቆየ። እሱስ ሲመከሩ ቆይተዋል።

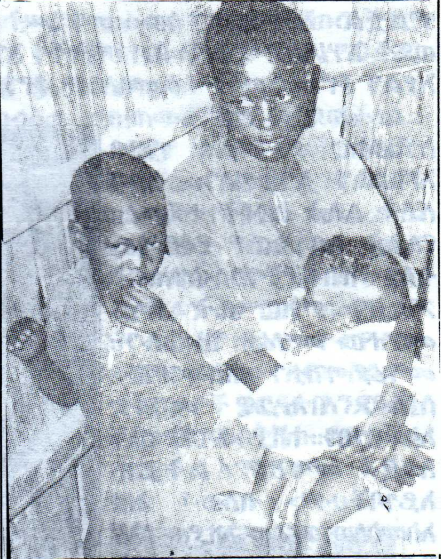
«ጎዳር 21 ቀን የማርያም፣ ዲቡክ ማርያም በዓል ነበረ፣ ወረዳው <ተሰበሰቡ> አለና ጠራ። ለበዓሉ የመጣው ሰው ሁሉ አለ። ወረዳውን እኔም በአካል አውቀዋለሁ። አሰፋ ፈይሳ ይባላል። ሌሊት ከምሽቱ 5 ሰዓት ገብቶ ነው ያደረገ። የአካባቢው ሰው ይሰበሰብ ጀመር። ከጠዋቱ አንድ ሰዓት አካባቢ ይሆናል። መትረፍ ጠምዷል። ሰው ሲሰበሰብ በመትረፍ አጨደው። ዓመት በዓልም ስለነበረ የተሰበሰበው ሰው ብዙ ነበር። አብረውት የነበሩ ሁሉ ተኩስ ከፈቱ። ተኩስ ሲከፈት ሰው በየአቅጣጫው ርጠ። ላውንቸር አለ። የማላውቀው የመሣሪያ ድምፅም ነበረ። ሲተኩሱ ሲገድሉ ውለው ሄዱ። ጎዳር 21 ቀን ጥይቱ ሁሉ የሚተኮስ ከእነሱ ነበር። ግን ከዚያም ወገን ሰው ሞቷል አሉ።

«ጎዳር 25 ቀን እንደገና ጦር ተጭኖ መጣ። ሠራዊት ነው። መትረፍ፣ ከላሽ፣ ላውንቸር ታጥቋል። ቁጥሩ አይታወቅም በቅጠሉ ቁጥር ነው። ብዛቱ ይገር ቢባል 500 እና 600 ይሆናል። ሰውን ይገድል፣ ቤቱን ያቃጥል ጀመረ። የአካባቢውን ሰው እየያዘ ገደለ። እኔ እንኳን የማውቀው ብዙ ሰው ሞተ። ከጎዳር ማርያም ጀምሮ ያለቀውን ሰው እግዚር ይቁጠረው። እኔ እንኳን የማልረሳቸው ቁጥር የላቸውም።

ዝያው መሉኑ፣ ፈጠነ ገሰ፣ አያል አዳኛ፣ ጋሻው እውነቱ፣ ጋሻዬ ጌቱ፣ ይበልጤ መንግሥቱ፣ ይበልጤ ድረስ፣ አዘዘ ይበልጤ፣ ይግዛው ታምራት፣ አሻግራ ገበየሁ፣ መልካሙ አሻግራ፣ ተሾመ ቸኩል፣ ደምሴ ይመር፣ ወርቁ ገበየሁ፣ አሲረግደው ውቡ፣ ተስፋዬ ዓለማየሁ፣ ሰጤ ወርቅዬ፣ መልካሙ ውባለም፣ ውቡ ሞንግኔ፣ ምሕረት እውነቱ፣ ቤራራ ታደሰ፣ ደስታው አብተው፣ አባ በላይ ዋለ።... አረ ስንቱ! ያለቀው ቁጥር የለውም። እኔ ድር የማውቀው በኃይለሥላሴም ደርሻለሁ፣ በደርግም አልፈደለሁ ቤቱን ከፍቶ የሚቆይ አማና ሰው አይደበደብም። አይገደልም። ሰም ነው ብለው ከቤታቸው የተቀመጡትን ሰዎች <ከክልል ሦስት ነው የመጣን። ልናረጋጋችሁ መጣን። ከባሕር ዳር ነው የመጣን> እያሉ ቤቱን ከፍቶ ሲያገኙት ያው መግደል ነው። ገደሉት። ቤቱን በእሳት፣ ከምሩን በእሳት፣ አነደ ዱት። ሰውን በጥይት ፈጅት።» የሞተው ቁጥር የለውም። ሺ ነው።

እስከ ጎዳር 27 እና 28 ድረስ ዕልቂት ነበር። ይተኩሳሉ። ይገድላሉ። የተቀመጠውን በዳጋ የሚረጠውን በጥይት ይሉታል። ልጅም፣ ሕጣንም፣ ሴትም ያል ያበዛበት ፈቀቅ ሲል በጥይት ነው። ወንጀሉ ይኸ ነው አይባልም። ጥያቄም የለበትም። <ከመስመር ወዲህ ያለውን አማራ በጠቅላላ አጥፋ ነው የተባልነው> አሉ። ወደ ድራ፣ ወደ ሀሮ የሚያወጣ መንገድ አለ። ከዚያ ወደዚህ ሰባት ገበሬ ማኅበሮች ነን። እነዚያ በሙሉ <እንዲጠፉ ታዘዘናል> ይሉ ነበር። <ትዛዝ ነው፣ አባቴን ባገኝም አልምርም። እናቴን ባገኝም አልምርም። ሁላችሁንም እናጠፋችኋለን> አሉ። አጠፉን። የተቀበረም የለም። ያለቀው የለ። ገብረትም እዚያው ከሌለ። ሕይወትም እዚያው አለቀ።» ■

አያል አቸኔ ከሞጣ አውራጃ፣ ከጉምደወይን በ1988 ከባላ ከይታየው መሥፍን ጋር ወደ ወለጋ ሄደች። ጎዳር 28 ቀን 1993 በታጣቂ ቤታቸው ተቃጠለ። መሥፍን ጥጆችን እየተቃጠለ ካለው ቤት ውስጥ ለማውጣት ሲሄድ በጥይት ጣሉት። አሁን አያል አቸኔ አራት ልጆች ይዛ ቡሬ ሠፈራ ጣቢያ ትገኛለች።
 ጸጸጸጸጸጸ

አሰፋሽ ገዜ ከባላ ቀኝ ግዛው ሦስት ልጆች ወልዳለች። ቀኝ ግዛው ጎዳር 27 ቀን በጥይት ተገደለባት። ሦስት ልጆች ይዛ ሚዳ ላይ ቀረች።
 ጸጸጸጸጸጸ

ከዕልቂቱ አስከሬ ገጽታ በከሬል

«ጊጣ ጌታን አይተው አንቀልባውን ለመውሰድ በኃይል ጉትተው ሲፈቱት የሁለት ዓመት ሕፃን ከእናቱ ጀርባ ከሚገደው ቤት ደጃፍ ላይ ወድቆ በእሳት ተቃጥሎ ሞተ።»
 ጸጸጸጸ

«መልካሙ ውባለም የተባለውን ገደለው ምላሱን አውጥተው ወሰዱት።»
 ጸጸጸጸ

«አሲረግደው ውቡ የተባለውን በጥይት ገደለው አንካሲ አንገቱ ላይ፣ ወገቡ ላይ እግሩ ላይ ቸክለውበት ሄዱ።»
 ጸጸጸጸ

«አንድ ሴት ሦስት ልጆቿን አስከትላ ስትሸሽ ወገዝ ላይ ስትደርስ በጥይት ገደሏት። ሦስቱ ልጆች በርረው ወገዝ ውስጥ ገቡና እዚያው ሞተው ቀሩ።»
 ጸጸጸጸ

«አባ በላይ ዋለ የተባሉትን ዓይነ ሥውር ገደሏቸው። አማራ አማራ ነው ብለው በልታቸውን ቆረጡት።»
 ጸጸጸጸ

«መልካሙ ውባለምን አርደው ገደሉትና ምላሱን አውጥተው ወሰዱት»
 ጸጸጸጸ